

Нічний репортер

Юрій Винничук

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавничий дім «Фабула». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

День перший. Понеділок. 19 вересня 1938 року

1

Сльотавий, хоч і теплий, вересневий день, у вікні пливе ліс, потім — розлогі пасовиська, біля потоків біліють гуси, в очеретах рачкують хлопчачи, намагаючи риб,— пейзаж простий до нудоти, але й так нема що робити, бо газету, яку прихопив із собою в потяг, я вже проглянув. Доводиться дивитися у вікно, а щойно відведу погляд, очі мої виловлюють навпроти старушенцію в усьому чорному, ще й у чорній хустині, може, вона на похорон чи з похорону, її вуста міцно стулені, погляд відсутній, вона вся заглиблена в себе. Поруч із нею мандрівний купчик із валізою, набитою всіляким крамом, точніше непотребом, із яким він ходить від дверей до дверей і меле весь час той самий текст, бо ні на що інше не здатен, а потім, повернувшись додому, виправдовується перед дружиною за те, що знову пролетів, більше витратив на дорогу, аніж заробив. Біля мене вмостилася груба молодиця з широкими клубами і великим бюстом; вона куняє і важко посапує, наче ковальський міх, її сапання мене розморює і хочеться теж заплющитися й не думати ні про що. Час від часу вона спохоплюється, полохко роззирається, навіщось поправляє довгу спідницю і знову ховається у свою мушлю. Купчик питає дозволу взяти газету, прошу дуже, кажу я, і подаю йому, він втелюшується в першу сторінку і скрушно хитає головою — новини не віщують нічого доброго, це справді так.

— Італійці продовжують воювати в Ефіопії,— читає він навіщось упівголоса,— ефіопські партизанські загони сковують значні сили італійської армії. Імператор Хайле Селасіє, який змушений був покинути батьківщину, виступив із промовою в Женеві. Це добре, це добре,— хитає він головою,— що вони сковують італійську армію. Гітлер не може нею скористатися на

повну силу. На Яблонівських, у ділянці Львова, густо заселений німцями, з'ява на вулиці молодика, вбраного в короткі штани й білі панчохи до колін, викликала сенсацію. Ага,— піднімає він пальця вгору,— і до нас уже прийшла гітлерівська мода. Скоро цих молодиків стане значно більше, мода заразлива... Е-е... В Народному Домі відбулося українське віче на підтримку автономії Закарпатської України. Чи ти ба,— обурюється він,— автономії їм заманулося. Чого доброго і тут забагнуть автономії. Ви чули? Того Бандеру знову намагалися визволити. Але поліція не спить, не. Змову викрито! Але є й добрі новини: В Академії Гандлю Закордонного побито шість жидів, в Університеті — двох. Давно пора показати їм їхнє місце. Ви чули, що є державний план переселення всіх жидів до Уганди? Чудова ідея!

Не дочекавшись від жодного з присутніх ні відповіді, ні схвалення його глибокодумних роздумів, він рішучим рухом складає газету і кладе на столик. Настає нарешті тиша.

Уганда! Так, так, модна останнім часом тема. Всі деталі майбутнього переселення обговорюються дуже поважно, наша газета теж про це писала, а я навіть брав інтерв'ю в цадика, який обурювався цими чутками і заперечував, що євреї тільки й чекають, щоб виїхати до Уганди.

Моя мандрівка до Станиславова така ж несподівана, як і таємнича, ще вчора я поняття не мав про те, що почув сьогодні вранці. А все почалося із дзвінка і чийогось скрадливого шепоту, який поцікавився, чи не хотів би я довідатися про те, яким чином виросла кар'єра Томашевича, як він збагатився, а тепер став найвірогіднішим претендентом на посаду президента міста. Ну, якщо чесно, мені начхати на усіх цих Томашевичів, які, як квіточки з лайна, раптом розцвіли буйним цвітом, бо запах лайна з них і так не вивітрився, але після того, як редактор узяв мене за груди і струснув, а в голові моїй задзенькотіли всі ті пляшки, які я

спустошив за останній місяць, коли перебував у невагомому стані, я змушений був отямитися. Інакше б мене знову викинули з газети. Я конче мусив нарешті щось розкопати й написати таке, що викликало б свіжий інтерес до газети. Недарма ж мене прозвали нічним репортером, бо власне я найбільше й тинявся по різних зачучверілих кнайпах і мордовнях*, по підпільних казинох, спелюнках* і борделях, діставав по писку, а то й майхером* по животу, падав обриганий у рівчак, бо, окрім як нахлятися з тими, хто хляв, іншого способу добути щось цікаве чи сенсаційне не було. Звісно, щоб вони не мали жодних підозр щодо мене, я не повинен був від них відрізнятися, мусив говорити їхньою мовою, пити те, що й вони, лаятися, як вони, і реготати, як вони, вгощати в кнайпах повій, дозволяти їм гладити себе по голові, і не лише по голові, цілувати мене у вуха і шию, мусив курити опій у борделі, щоб і там щось вициганити для себе корисне, а потім, щоб те все не вивітрилося, виходив до дерев'яного кльозету на дворі і при тьмяному світлі жарівки занотовував ключові слова, сенс яких ніхто, окрім мене, не второпав би. А поволі вже так втягнувся, що не треба було мені й компанії. Я сам собі став компанією — і це було найгірше.

Та ось я таки отямився. Я сів перед дзеркалом, подивився на своє неголене обличчя тридцятишестирічного чоловіка, який нічого путнього у своєму житті не добився, але знайшов на свою сраку безліч проблем і набив стільки гудзів за короткий час, що іншому й за все життя стільки не набити, і важко зітхнув: «Марку, ти мусиш виборсатися з тої трясовини, в яку сам себе затягнув. Мусиш!».

Саме напередодні редактор заповів усім готувати матеріали до виборів і копати якомога глибше, і то про всіх, незалежно від симпатій. При цьому він зі співчуттям поглянув на мою втомлену життям мармизу, бо досі я до політики не пхався. Моя сфера зацікавлень зводилася до клієнтів із-під темної зірки, мені з ними

було легко, я серед них був своїм, і навіть коли мене били по писку, то наступного дня ставили цьмагу*, обнімали і казали: «Ти тіко, Мацьку, не гнівайся! Йо?». Та йо, йо, бо чого би не йо?

Ну, і так ся стало, що Томашевич мене враз зацікавив, утім, якби не той дзвінок, то гудзик би він мене обходив. Хоча його стрімкий злет не одного журналіста дивував і змушував розгадувати цю загадку, але без успіху. Невідомий запропонував зустрітися в Єзуїтському парку. Я мав прогулюватися, а він до мене, мовляв, підійде. Файно є. Я поголився, попшикався одеколоном, якого ще зосталося трохи на дні, вбрав чисту, хоч і недбало напрасовану голубу сорочку, поверх неї — темно-синю маринарку, напуцував свої чорні штиблети і знову поглянув у дзеркало. Хе! На мене дивився дуже пристойний чоловік, який завше мав шалений успіх у жінок, допоки не став на них дихати таким перегаром, від якого ворони з гілок падали. Лише тиждень без алкоголю — і ось тобі наслідок! Я знову той самий, що був.

Ранок був шмаркатим, парк безлюдним, із дерев скрапувала вода, під ногами лежали мутні дзеркала калюж і відбивали похмуре небо, густі крони і загаслі ліхтарі. Я походжав туди й сюди, заклавши руки за спину, коли раптом почув позад себе той самий вкрадливий шепіт:

— Не озирайтеся, пане Криловичу. Ідіть неквапно вперед. Отже, якщо вас цікавить Томашевич, ви мусите з'ясувати, із чого почалися його афери. У цьому вам допоможе нотар Йосип Мартинюк, який багато чого знає, бо власне він був свідком того, як Томашевич несподівано збагатився. І продовжує збагачуватися, але вже завдяки оцьому... Візьміть.— Тут я відчув, що в руку мені кладуть щось схоже на папку.— Не озирайтеся. Відрахуйте до двадцяти і можете озирнутися.

У калюжі я побачив темну постать у плащі з піднятим коміром і в капелюсі, то був високий барчистий чоловік, ліву руку тримав у

кишені плаща, великий палець був назовні. Він теж, мабуть, помітив своє відображення, хоч і не чітко й таке ж мутне, як сама калюжа, і різко розвернувся та закрокував до виходу з парку. Я розгорнув папку й побачив інтимні знімки, на яких старшого віку добродій обнімав напівоголених дівчат у якомусь борделі. Обличчя того добродія було зашкрябано так, що розпізнати нізащо не вдасться. Що означали ці знімки? Як він сказав: «Продовжує збагачуватися, але вже завдяки оцьому?». Отже, мова про шантаж? Томашевич шантажує цього пана? Того, кому ці знімки було вислано з пропозицією викупу? Але це не той, чие відображення я побачив у калюжі, бо він худий, високий, а добродій на знімках товстий...

Я озирнувся: парк знову обезлюднів.

2

Цікаво! Мартинюка я знав давно, але ніколи ні слова не чув від нього про Томашевича, не мав поняття, що він колись ним займався, та, зрештою, і я ним не цікавився, але несподівана підказка зірвала мене з місця, і я, не зволікаючи, того ж таки ранку подався до нотаря. Я був переконаний, що він не крутитиме голови, а розповість усе, що знає, хоча б задля спомину про колишню студентську дружбу.

Мартинюк мав своє бюро на Леґіонів. Вранці ця вулиця була не така запруджена, як вечорами, коли Корсо заповнювали сотні міщан, що вийшли прогулятися й себе показати, коли треба було пильно дивитися на кожного зустрічного, щоб не пропустити вітання і самому ґречно привітатися. Тепер можна було йти швидко, ні з ким не розминаючись, але я не квапився, я думав, чи варто вже сьогодні головному редакторові розповісти про те, чим я збираюся зайнятися, і доходив висновку, що радше ні, краще це зробити, коли стаття вже буде писатися, якщо, звісно, буде писатися, бо, може, то все нічого не варте, може, Томашевич — то такий звичайний собі

кар'єрович, до якого претензії можуть бути такі ж, як і до сотень інших.

Я увійшов до брами і піднявся на поверх. Таблички на дверях не було. Мартинюк не афішував себе і працював лише з вузьким колом заможних клієнтів, цього йому вистачало на життя. Якщо чесно, я б не хотів мати з ним справу, бо той темний світ, у якому він крутився, нічого доброго не міг віщувати. Але справа — то одне, а отако мило собі побалакати про когось — інше.

— О, нічний репортер! — вигукнув він, ідучи мені назустріч із розкритими обіймами. Ця його звичка вдавати безмежно щасливого чийсь візитом, видно, так і не щезла.

— Не грай вар'ята, — охолодив його я. — Ти вже, мабуть, нюхом чуєш, що прийшов я не для колежанських розмов або з пропозицією вискочити на п'ять дека.

— Та вже ж... — він опустив руки, і поволі його театральна щаслива маска почала сповзати з обличчя. — Сідай і не церемонься. Висипай все, що маєш.

Він гугнявив і, видно, був застуджений.

— Висипаю, — сказав я, вмощуючись у кріслі і виймаючи записника. — Мене цікавить Томашевич. Колись, як з'ясувалося, ти ним займався.

Він здивовано глянув на мене:

— Цікаво, хто тебе про це поінформував?

— Знаєш, у нас, репортерів, трапляються цілком несподівані контакти. Я досі не чув, що то за чоловік, але оскільки наш редактор зобов'язав нас копати довкола всіх кандидатів на посаду президента міста, то підказка незнайомця якраз у пору. Чому б і не з'ясувати шлях стрімкого злету Томашевича до вершин?

— А моя інформація тобі потрібна, звичайно ж, не для того, щоб його оспівати. Хочеш його скинути з вершин? Маєш якісь особисті порахунки?

— Ні, нічого такого. Здається, там не все чисто з його кар'єрою.

— Господи! Та таких, у кого не все чисто з кар'єрою, сотні. Але чим я тобі допоможу? Я займався ним шість років тому. Після того більше ніколи не мав нічого з ним спільного. Невже тобі така давня інформація чимось допоможе?

— То був початок його кар'єри. Шість років тому. Із чогось треба починати. Я хочу рухатися з того пункту.

— Але слухай...— він розвів руками.— У мене відтоді не збереглося жодного матеріалу. А з пам'яті...

— Ну, про свою пам'ять прошу мені не нарікати. Якщо ти міг цілу годину рецитувати Овідія латиною.

Він усміхнувся, йому було приємно, що я згадав про ту його рідкісну пам'ять.

— Добре. У 1932 році Галицьке Акційне Товариство броварів поглинуло Товариство шинкарів, а воно й не заперечувало і з радістю влилося. То була дуже непопулярна спілка, бо більшість шинкарів так до неї і не долучилися. Отже, їм вигідніше було стати маленьким коліщатком у великій машині. А Товариство броварів, засноване ще 1897-го, було і є за кількістю працівників і за величиною капіталу найбільшим у Польщі. За продукцією пива Львів зараз випереджає всі інші польські міста. Коли я ці документи читав уперше, спало мені на гадку, що до об'єднання дійшло надто нагло. Закон, який встановлював правила злиття товариств, був прийнятий лише рік перед тим і мав багато білих плям. Одну з таких плям власне й використали організатори злиття.

— Зачекай,— перебив я.— Поясни, як тобі взагалі спало на думку цим зайнятися. Кого ти представляв?

— Мене найняв голова Товариства шинкарів. Я повинен був припилювати всю законність злиття і захищати їхні інтереси.

— Добре. Продовжуй.

— Головною білою плямою було те, що, за приписами Товариства шинкарів, жінки, власниці шинків, узагалі не мали права голосу, хоч і належали до тієї спілки. Тому на засідання, де відбувалося голосування про злиття обох товариств, були запрошені тільки повноправні члени — чоловіки. І ніхто не звернув уваги, що параграф другий чинного закону вимагає голосування всіх членів, незалежно від уставів окремих товариств.

— Ти був присутнім на тому засіданні?

— Мав би,— кивнув він.— Але не був. Голова Товариства шинкарів запрошення мені надіслав, але я з незрозумілих причин його не отримав. За якийсь час мені прислали копію меморандуму. Тобто вже коли все відбулося. Отже, я не зміг вчасно втрутитися й простежити всю законність того злиття. Але вже в самому меморандумі я знайшов купу недоречностей. Одне тільки те, що не було дотримано умови другого параграфа, ставило під сумнів усю законність злиття обох товариств. Але не це мене зацікавило, не те, що відбулося на тих зборах. Мене більше зацікавили події, які відбулися перед тим і після того. Коли я простудіював конто Товариства шинкарів за останні п'ять літ, то задумався, чи має пан Томашевич ходити на свободі, чи милуватися небом в чорну кратку.

— Ти ще мені не сказав, яку він узагалі там ролю грав,— намагався я вловити суть афери.

— Томашевич у них був секретарем і касиром. А тепер хвилюку уваги,— при цих словах Мартинюк підвівся, підійшов до шафи і відчинив дверцята. Я побачив рівні ряди папок із наліпленими позначками. Він вийняв одну з них, хвилюку погортав і продовжив: — Ось воно... Членський внесок становив 65 золотих річно. Дохід із членських внесків за рік виносив у середньому близько 20 тисяч золотих. Видатки — освітлення, опалення, податки, страхування, поштовий збір, витрати на листування, участь у з'їздах тощо — неповних 12 тисяч.

— Отже, щороку економили 8 тисяч.

— Так. Усе це йшло у їхній фонд. Коли ж Товариство шинкарів мало злитися з Товариством броварів, останнє conto було... зараз скажу...— Він перегорнув кілька сторінок.— 47 тисяч 920 золотих. Це з останнього щорічного звіту Томашевича голові Товариства. Цікаво, що він перед реєстратором товариств не звітував, бо його Товариство не було зареєстроване.

— А як у тебе закралася підозра, що звіти були сфальшовані?

— Не так відразу. Звісно, вони мали вигляд дещо аматорський, але були достовірними. Щоб ти зрозумів, що мене в них насторожило, мусив би зазирнути до балансових звітів. До злиття обох товариств дійшло восени. Умова про злиття була підписана в листопаді. А за цієї обставини мусило Товариство Томашевича підготувати свій балансний звіт.

— Це мені ясно. Проте й досі не розумію, де тут закопаний пес.

Мартинюк усміхнувся, вочевидь, насолоджуючись тим, як я заковтнув хробачка.

— Йдеться про їхній фонд. У чорновому звіті він мав 47 тисяч 920 золотих. А в протоколі передачі фонду шинкарів у фонд броварів схуд до 22 тисяч. Ріжниця начебто пішла на витрати, пов'язані зі злиттям.

— Але ж це логічно. Вони потребували правників...

— Як я вже казав, Товариство економило щороку 8 тисяч. Конто зафіксувало звіт за 1931 рік. Рік 1932 не фігурував, але ж то був майже повний рік і можна сміливо додати до тих сорока семи ще тисяч вісім. А тепер відними від цієї суми conto, пред'явлене перед злиттям. Вийде 33 тисячі 920 золотих. А таких витрат вони ніяк не могли зазнати. І головне... витрат не було взагалі.

— Як то?..— здивувався я.

— Усе взяло на себе Товариство броварів. Мало хто про це знав. Але Томашевич був у курсі всіх справ.

— І ніхто нічого не помітив?

— Це було не так легко помітити. Для цього потрібні були три незалежні одна від одної інформації. Перша — чорновий звіт Товариства шинкарів, який бачив лише голова. Друга — річний звіт, який було надіслано реєстратору товариств, і бачив його лише реєстратор, бо Товариство броварів було зареєстроване. І третя — угода про злиття. Отже, не було нікого, хто міг би бачити усі ці документи вкупі. Кожен із них бачили різні люди.

— Але ти бачив?

— Лише після того, як у мене закралася підозра щодо махінацій Томашевича. А в кого такої підозри не виникло, тому, природно, й на гадку не спало звіряти всі ці документи. Надто, що тут був ще один гачок,— промовив він із таємничою міною.— Товариство Томашевича втрачало щороку окремих членів. Не багато, але все ж йому членства убувало. Це й було однією з причин, чому вони запрагнули злитися з броварями. Друга причина — львівське пиво піднімалося в ціні, вигідніше було завозити його з-поза Львова, міська скарбниця на цьому програвала. Отже, в інтересах міста було прискіпити злиття товариств, щоб шинкарі могли отримувати пільги. Але ж більшість шинкарів перебувала поза Товариством, інтереси міста й інтереси окремих шинкарів не збігалися. Шинкарі не мали жодних патріотичних зацікавлень наповнювати бюджет міста. Їм простіше було возити пиво з інших міст або продавати, скажімо, самбірське пиво під виглядом чеського. Тому, коли ідея злиття стала відома, шинкарі втратили ще кількох членів. А що це означає? А те, що той рік міг і не принести стільки прибутку.

— Тобто могло й не бути прибутку в 8 тисяч?

— Так.

Мій ентузіазм починав маліти. Виходить, усе те, що було кілька хвилин тому поставлене з ніг на голову, тепер знову набрало природного вигляду.

— Словом,— зітхнув я,— ти попав пальцем у небо.

— Не зовсім.

— Ти ж не будеш перечити, що коли одна сторона вирішить покрити всі витрати якоїсь трансакції, то це не означає, що в другої сторони витрат не буде взагалі. Томашевич міг мати безліч проблем. Може, мусив їздити по різних містах, де були філії Товариства? От тобі й витрати.

— Схожих версій можна накопати ще з десяток. Але я з'ясував ще дещо. Томашевич за кілька місяців перед злиттям мало не постав перед судом через борг перед банком. А борг складав якраз 30 тисяч.

— І куди пішли ці кошти?

— Можливо, на купівлю вілли в Брюховичах. Цього я вже не знаю.

Я свиснув від несподіванки, хоча мене не покидало відчуття, що Мартинюк зараз внесе якісь уточнення і справа знову перестане бути кримінальною. Але він мовчав.

— Чому ти не договориєш? — здивувався я.

Він низав плечима:

— Це все.

— Як все? — не повірив я.

— А так. Я свою місію виконав, моїх послуг більше не потребували.

— Ти ж казав, що тебе найняв голова шинкарів.

— Так, але після злиття управа Товариства змінилася. Головою було обрано іншого чоловіка.

Я відчув, що він втрачає інтерес до розмови і волів би мене позбутися. Та тільки все це мало було схоже на Мартинюка, якого я завше знав, як фанатика.

— І ти так просто відійшов від справи? — не вірив я.

— А що мені залишалося?

— Якби я тебе не знав стільки літ, я б, може, й погодився з тобою.

Мартинюк зітхнув.

— Гадаєш, я й далі продовжував копатися в цьому?

— Звичайно. Інакше це був би не ти. Мусиш домовити правду. Так просто мене не позбудешся.

— Аякже, вам, писакам, тільки що скажи...

— Даю слово, що нічого з того, що скажеш далі, не виплине, якщо ти на цьому наполягатимеш.

— Ти даремно так похваляюєшся. Моя діяльність у зв'язку з цією справою дійсно на цьому припинилася. Просто одного разу я прийшов до своєї канцелярії і застав неймовірний розгاردіаш. Усе було потрощене — стіл, крісла, шафа. Одні папери пірвані, інші розкидані, а ті, що стосувалися обох товариств, узагалі щезли. Потім увечері мене підстерегли в темному місці й накопили в своє задоволення.

Це було щось нове, і запахло смаленим. Я відчув, що влізаю туди, куди лізти, мабуть, не надто безпечно. Але чи таке зі мною вперше?

— Отже, треба починати з нуля,— зітхнув я.— Знайти всі три документи, потім з'ясувати, скільки членів утратило Товариство за звітний період і врешті — чи мав Томашевич витрати, пов'язані зі злиттям, і які конкретно.

— Один документ, власне, копію, я тобі дам. Він був у мене вдома, коли вчинили напад на канцелярію. Він стосується того боргу, який виплатив Томашевич саме перед злиттям.

— І де цей документ?

Він потер долонею підборіддя.

— Треба згадати. Зателефонуй пізніше. Тобі доведеться багато чого відкопати самому. Тільки це не така легка справа. Томашевич зараз фігура набагато значніша, ніж тоді, коли ним займався я. А все

ж і тоді знайшов можливість мені зашкодити. А тепер... Я не буду тебе відмовляти, але, як на мене, це справа безнадійна. Що з того, що ти роздобудеш його махінації шестирічної давності? Це геть не пояснить ні генези його злету, ні теперішнього фінансового становища. За його спиною завше хтось стояв, це було мені давно зрозуміло. Хтось із верхів і досі чи то від нього залежний, чи то має перед ним зобов'язання. Вони не дадуть тобі ходу.

— А що було з Томашевичем після злиття?

— Він пішов звідти і став працювати у фірмі, яка торгувала солодом і хмелем. А незабаром став її головним директором, а відтак ендеком. Приєднався до партії народної демократії... Ну і потрапив до міської ради, бо завдяки йому партія набрала на десяток крісел більше. Його цінять. І хтозна, чи незабаром саме він не стане президентом міста.

— До того начеб і йдеться. І це все, що ти про нього знаєш?

— Кажу ж: я більше ним не цікавився. Лише одного разу, роки два тому, до мене звернулися в справі оболоні на Замарстинові. Там було пасовисько. І Томашевич купив його чотири роки тому для випасу худоби, бо начебто збирався розводити кіз альпійської породи. Так і було записано в актах. Та раптом на оболоні розпочалося будівництво. Жодних альпійських кіз там ніколи ніхто не бачив. Люди, які мали хати по обидва боки оболоні, почали скаржитися, я їм оформив ті скарги, але суд вони програли.

— А будівництво розпочав Томашевич?

— Ні. Він перепродав пасовисько вже як місце під забудову, заробивши в десять разів більше.

Я поклав перед ним папку.

— Ось, поглянь.

Він здивовано розгорнув папку і з зацікавленням став роздивлятися знимки. Я оповів йому про зустріч у парку. Висновок його був такий самий, як і мій: Томашевич шантажував, очевидно,

своїх політичних опонентів. Як йому вдалося організувати ці знімки з борделю — невідомо, але ось вони у всій красі.

— Тепер ти бачиш, що я будь-що-будь повинен зробити все, аби він не став президентом міста? — запитав я, згортаючи папку.

— Твоя справа. Товкти головою в стіну теж приносить свою користь. Стаєш твердолобим. Щодо зубів, то я вже не певен.

Я підвівся і хотів іти, аж Мартинюк мовби опам'ятався і пригадав собі щось, при цьому вагаючись, чи варто мені те оповідати.

— Стривай,— сказав замислено.— Щоб мене совість не мучила, підкажу тобі ще дещо. Ти мене запитував про членів, а нічого про акціонерів.

— А акціонери не були водночас членами? — здивувався я.

— Були. Всього було п'ять акціонерів. За умовами угоди акції померлого акціонера переходили у власність живих. Пів року тому померло троє. Нагло. Один за другим.

— Ого! — вигукнув я з подиву.— Це ще цікавіше! Отже, залишилося двоє... І всі акції перейшли були їм?

— Так.

— І хто вони?

— Одного ти знаєш.

— Та йди! Невже Томашевич?

— Він.

— Хто другий?

— Це невідомо. Імена акціонерів тримали в секреті. Відомими вони ставали щойно в день смерті.

— Як же ти довідався ім'я Томашевича?

— Справа виглядала так. Судово-медична експертиза, попри деякі підозри поліції, не побачила в тих наглих смертях жодного криміналу. Просто людська необережність, збіг випадковостей тощо. Вітольд Погоржельський розбився на авті — злетів із мосту в

Дністер. Роман Корда послизнувся під час ожеледі й ударився потилицею об бровку. А Ян Фурса звернувся до мене і просив поради. Він підозрював, що тут щось не чисто. Ним опанував страх. Але з такими підозрами йти на поліцію було смішно. Я порадив йому поки що взагалі не виходити з дому і нікого не приймати в себе. На запитання, кого він підозрює, він так промовисто на мене поглянув, що я здогадався і запитав: «Томашевич?». І побачив, як він сіпнувся. «Він теж акціонер?» — запитав я. Він кивнув. Того другого не хотів назвати. А за два місяці він учадів — комин забило сажею. Усі ці два місяці він сидів удома.

— Тобто всі смерті трагічні.

— Розгорни будь-яку газету, — недбало промовив Мартинюк, — це такі буденні випадки, на які мало хто увагу звертає. О, будь ласка, — він тицьнув пальцем в свіже «Діло», — лише цієї ночі вчаділа ціла родина — батько, його донька і дві її колежанки. Запалили грубку вуглем, а шуберт відкрити забули.

— То чекай... — роздумував я. — Двоє акціонерів усе ще живі. А їхні акції викупило Товариство броварів?

— Акції так. Але акціонери володіли ще чотирма кам'яницями, які давали стабільний прибуток, і трьома ресторациями. Члени Товариства нічого про це не знали. Хоча все це було придбане за час існування Товариства.

— Тобі про те розповів той Фурса?

— Так.

— Отже, хтось і далі перебуває під загрозою...

— Якщо ти думаєш, що хтось із цих двох організував їхні вбивства, то це дуже сміливо. Поліцію в цьому не переконаєш.

— Ким були ті, що загинули?

— Ці люди не мали нічого спільного з шинкарями, як і сам Томашевич, хоча він і вважався скромним секретарем. Усі інші були службовцями банку, військовими, підприємцями. Вони створили

Товариство з єдиною метою — нажитися. Товариство було легальним, а от акціонери — засекречені. Нічого подібного зараз у нас не можливо, а за Австрії такі казуси траплялися. Надто, що один із акціонерів, пан Корда, належав до цісарської родини. По війні ніхто на це уваги не звернув і все залишилося, як було.

• • •

Далі — у повній книжці «Нічний репортер».
nashaknyga.com.ua